

3.2 Risicoparagraaf

Inleiding

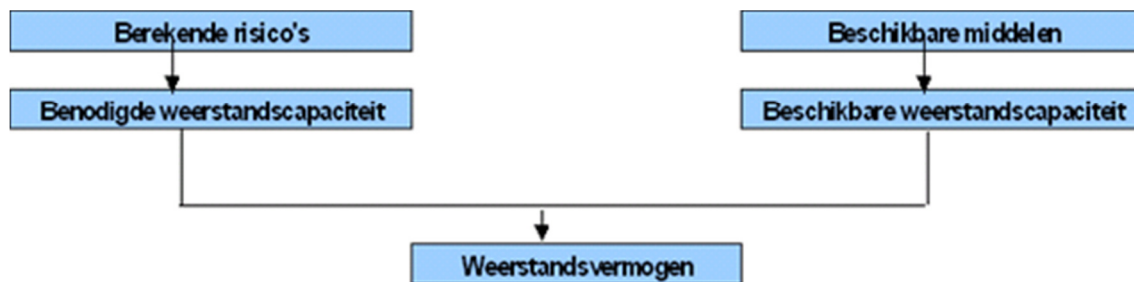
De risicoparagraaf is bedoeld om een beter zicht te bieden in het weerstandsvermogen van de gemeente in relatie tot de risico's. Met deze informatie is een betere beoordeling van de financiële positie mogelijk.

Met weerstandsvermogen wordt het totaal aan direct beschikbare middelen bedoeld waarmee niet-begrote en niet-verzekerde financiële risico's kunnen worden opgevangen. Een goed inzicht in het weerstandsvermogen is essentieel bij het beoordelen van de financiële positie van een gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten en niet-verzekerde financiële risico's te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie.

Schematisch:

Relatie tussen begroting, voorziening en weerstandsvermogen

Afhankelijk van het risicoprofiel, op basis van omvang en waarschijnlijkheid, dient een kostenpost naar afnemende waarschijnlijkheid te worden opgenomen in de begroting, of er dient daarvoor een voorziening te worden getroffen of de post dient in het weerstandsvermogen te worden opgenomen.

Berekening weerstandsvermogen

Tabel beoordeling weerstandsvermogen

Waardering	Ratioweerstandsvermogen	Betekenis
A	$>2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Tabel ratio weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen (x 1.000 euro)		Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Benodigde weerstandscapaciteit	a	1.830	1.635	1.861
Beschikbare weerstandscapaciteit	b	7.646	6.194	7.096
Ratio weerstandsvermogen	b/a	4,18	3,79	3,81
Weerstandsvermogen	b-a	5.816	4.559	5.235

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door:

- de verwachte impact van de aanwezige risico's;
- de gewenste mate van zekerheid dat de risico's kunnen worden opgevangen;
- de mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt.
-

Een risico is een onzekere toekomstige gebeurtenis die het realiseren van doelstellingen (negatief) beïnvloedt. (risico=kans van optreden x impact/schade).

De risico's zijn geïnventariseerd en vervolgens is een schatting gemaakt van de omvang en kans van optreden. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag. Risico's met structurele effecten worden dubbel geteld. Dat betekent dat bij voldoende middelen de structurele risico's gedurende twee jaar kunnen worden opgevangen.

De kans dat alle risico's zich tegelijkertijd daadwerkelijk voordoen is klein. Daarom wordt het totaal gecorrigeerd met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Risico's die meegenomen worden in de berekening betreffen incidentele gebeurtenissen die niet of zeer moeilijk zijn te beïnvloeden met beleid. Indien sprake is van rijksbezuinigingen dient dit te leiden tot beleidsaanpassingen en niet tot beslaglegging via de weerstandscapaciteit.

Tabel benodigde weerstandscapaciteit o.b.v. geïnventariseerde risico's

Benodigde weerstandscapaciteit (risico's)		bedragen x € 1.000					
Nr.		Rekening 2016		Begroting 2017		Begroting 2018	
		I	S	I	S	I	S
1	Algemene uitkering gemeentefonds	250	0	250	0	250	0
2	BTW compensatiefonds	115	15	115	20	115	20
	Lening Essent	0	0	0	0	0	0
3	Renterisico	0	50	0	50	0	50
4	Kwetsbaarheid personeelsformatie	150	0	0	0	150	0
5	Beperkt zicht op samenw./uitbesteding	25	0	25	0	25	0
6	Groenonderhoud	0	15	0	15	0	15
7	Civiele kunstwerken	46	0	46	0	46	0
8	Openbare verlichting	60	0	66	0	0	0
9	Onderhoud wegen en bermen	150	0	150	0	90	0
10	Onkruidbestrijding			35	0	35	0
11	Uitvoering wet BUIG	0	152	0	152	0	152
	Uitvoering WSW	0	75	0	0	0	0
12	Participatie Noord Groningen			121	0	88	0
13	Jeugdzorg	0	53	0	53	0	133
14	WMO uitkeringen	0	180	0	140	0	180
15	Programma Krimp & Leefbaarheid	0	0	0	0	0	0
16	Grondexploitaties	109	0	102	0	100	0
17	PROloog	50	0	50	0	70	0
	Totaal	955	539	960	429	968	550
	Structureel maal factor 2		1.079		859		1.099
	Waarschijnlijkheidsfactor 90%	859	971	863	773	871	989
	Benodigde weerstandscapaciteit		1.830		1.635		1.861

I = Incidenteel, S = Structureel

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken. Die beschikbare middelen zijn:

- algemene Reserve;
- bestemmingsreserve als de bestemming kan worden gewijzigd;
- de post onvoorzien;
- stille reserves;
- onbenutte belastingcapaciteit.

Voorzieningen maken geen deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit omdat sprake is van al aangegane verplichtingen dan wel van risico's met een hoge mate van waarschijnlijkheid. De gemeente heeft enkele bezittingen die niet of voor een lagere waarde op de balans staan. Het gaat om gronden en landerijen, gebouwen en aandelenbezit. Bij afstoting van deze bezittingen kan een voordeel ontstaan, doch verkoop is niet altijd mogelijk. Aandelen zijn beperkt verhandelbaar, de meeste gebouwen zijn nodig voor de taakuitoefening en gronden en landerijen zijn uit strategisch oogpunt aangekocht en zijn onderdeel van de grondexploitaties. De stille reserves zijn daarom niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit is als pm-post aangemerkt.

Beschikbare weerstandscapaciteit (stand per einde begrotingsjaar)			
(bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Algemene reserve	3.488	3.482	2.758
Bestemmingsreserves	4.108	2.662	4.288
Totaal reserves	7.596	6.144	7.046
Post onvoorzien (2 x 25)	50	50	50
Stille reserves	pm	pm	pm
Onbenutte belastingcapaciteit	pm	pm	pm
Beschikbare weerstandscapaciteit	7.646	6.194	7.096

Financiële kengetallen met betrekking tot risicobeheersing

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door uw raad op de financiële positie van onze gemeente. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling van de) financiële positie. In onderstaand overzicht zijn de vijf kengetallen opgenomen voor de begroting 2018, begroting 2017 en de rekening 2016.

Financiële kengetallen	realisatie 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	norm/cate gorie
Weerstandvermogen							
ratio weerstandscapaciteit	4,18	3,79	3,81	3,91	4,06	4,14	>= 1
ratio weerstandscapaciteit (excl. bestemmingsreserves)	1,91	2,13	1,48	1,44	1,42	1,41	>= 1
Overige							
netto schuldquote (incl. doorgeleende gelden)	64,7%	90,7%	74,8%	75,0%	72,4%	70,2%	A
netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	56,5%	79,2%	72,0%	72,3%	69,6%	67,5%	A
solvabiliteitsratio	22,7%	17,5%	27,7%	29,2%	31,3%	33,0%	B
grondexploitatie	0,5%	4,8%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	A
structurele exploitatieruimte	6,7%	0,2%	1,1%	1,4%	1,5%	1,2%	A
belastingcapaciteit	114,6%	107,0%	105,5%	105,5%	105,5%	105,5%	C

Toelichting financiële kengetallen

Weerstandvermogen

Met weerstandvermogen wordt het totaal aan direct beschikbare middelen bedoeld waarmee niet begrote en niet verzekerde financiële risico's kunnen worden opgevangen. Een ratio van > 1,0 geeft aan dat beschikbare reserves voldoende zijn om de aanwezige risico's te kunnen opvangen.

Ratio weerstandscapaciteit

De ratio weerstandscapaciteit geeft de verhouding aan van de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van de aanwezige risico's en de eventueel te verwachten financiële impact. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene- en bestemmingsreserves en de post onvoorzien. De ratio 3,79 kan worden gekwalificeerd als uitstekend.

Ratio weerstandscapaciteit (exclusief bestemmingsreserves)

Bij deze ratio wordt geen rekening gehouden met de beschikbare bestemmingsreserves. De ratio 2,0 kan worden gekwalificeerd als ruim voldoende.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten op de exploitatie drukken.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. De ratio geeft aan dat onze gemeente een groot deel van haar bezit heeft gefinancierd met schulden. Ondanks het financieren met schulden kan de gemeente aan haar verplichtingen voldoen.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting.

Structureel begrotingssaldo

Bij het beoordelen van de financiële positie van een gemeente is het onder andere van belang dat tegenover structurele lasten structurele baten staan. Incidentele lasten kunnen worden gedekt door structurele baten. Een andere maar niet wenselijke situatie ontstaat op het moment dat incidentele baten nodig zijn voor het afdekken van structurele lasten.

In de onderstaande tabel worden de begrote structurele begrotingssaldi weergegeven.

Deze is gedefinieerd als het verschil tussen bruto baten en lasten gecorrigeerd voor incidentele baten en lasten en alle reserve mutaties.

Bepaling structurele begrotingssaldi	2018	2019	2020	2021
Lasten				
bruto lasten (incl. reserve resultaat)	33.640	33.871	33.857	33.844
-/- incidentele lasten	353	54	-	-
-/- toevoeging aan de reserves	215	519	545	424
structurele lasten (a)	33.072	33.298	33.312	33.420
Baten				
bruto baten (incl. reserve resultaat)	33.640	33.871	33.857	33.844
-/- incidentele baten	-	-	-	-
-/- onttrekking uit de reserves	207	84	30	21
structurele baten (b)	33.433	33.787	33.827	33.823
Structurele begrotingssaldi (c = b - a)	361	489	515	402

Een bate of een last wordt als incidenteel aangemerkt als:

- een verandering optreedt binnen 3 jaar;
- verschillen op structureel bestaand beleid blijven naar hun aard structureel;
- toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn altijd incidenteel.

In bijlage 5.3 is bovenstaand overzicht in meer details uitgewerkt.

Waardering waarde kengetallen

Financiële kengetallen (waarden)	Categorie A	Categorie B	Categorie C
<i>Overige</i>			
Netto schuldquote (incl. doorgeleende gelden)	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	>0%	=0%	<0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Het financiële beeld dat uit de kengetallen naar voren komt is belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De signaleringswaarden zoals hierboven in de tabel aangegeven zijn afgeleid uit de stresstest voor 100.000+ gemeenten. Er is gekozen voor indeling in drie categorieën (A, B of C), zonder hieraan een kwalificatie/normering te verbinden. Dit vanwege het argument dat de kengetallen in samenhang moeten worden gezien en een oordeel per kengetal niet gepast zou zijn. Wel kan worden gesteld dat Categorie A het minst risicovol is en Categorie C het meest risicovol.

Risico's

Hieronder worden de risico's weergegeven en toegelicht.

Naam	1. Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
Programma	Algemene middelen en ondersteuning
Omschrijving	De gemeente is financieel sterk afhankelijk van de rijksbijdrage uit het Gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de Rijksbegroting. Financiële afwijkingen zijn daarom mogelijk.
Risico (in €)	k€ 500
Kans	50%
Jaar van signalering	nb
Beheersmaatregel	De raming van de Algemene uitkering dient realistisch te zijn en is gebaseerd op de circulaire en bijbehorende rekenmodellen die het Rijk verstrekt.

Naam	2. btw-compensatiefonds
Programma	Overig
Omschrijving	De gemeente kan voor een groot aantal activiteiten de btw terugkrijgen uit het btw-compensatiefonds (BCF), mits wordt voldaan aan de daarvoor gestelde eisen. Zo zijn investeringen in de gemeentelijke openbare ruimte in principe btw-compensabel. In enkele gevallen pleegt de gemeente samen met andere (overheids)organisaties investeringen in de openbare ruimte die niet onder het BCF vallen. Het risico bestaat dat daarmee mogelijk niet (geheel) wordt voldaan aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor btw-compensatie.
Risico (in €)	Elk jaar wordt ca. € 2 miljoen gedeclareerd bij het BCF. Het risico van gedeclareerde, maar niet compensabele btw wordt geschat op 2%, k€ 40 per jaar. Het incidentele risico op projecten en ontwikkelingen wordt geschat op k€ 230.
Kans	50%
Jaar van signalering	nb
Beheersmaatregel	Geen

Naam	3. Renterisico
Programma	Overig
Omschrijving	De gecalculeerde rente is gebaseerd op de verwachte renteontwikkelingen. De werkelijke rente kan hoger of lager uitvallen.
Risico (in €)	1% afwijking betekent een afwijking van k€ 200.
Kans	25%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Geen

Naam	4. Kwetsbaarheid personeelsformatie
Programma	Overig
Omschrijving	Onze organisatie is klein en per beleidsveld is er meestal sprake van één of twee ambtenaren die breed inzetbaar moeten zijn en (mede daardoor) niet altijd de gedetailleerde specialistische kennis (kunnen) hebben. De ontwikkelingen vanuit de landelijke overheid betreffende bijv. de jeugdzorg maakt deze problematiek nog groter. Er is niet altijd achtervang en bij uitbreiding van taken, ziekte of vertrek kunnen

	werkzaamheden stagneren. Inhuur van externe capaciteit leidt tot hogere kosten. De kwetsbaarheid kan ook gelden voor samenwerkingsverbanden, zoals P&O, ICT en Participatie Noord Groningen.
Risico	Deze kwetsbaarheid blijft ook in 2018 bestaan ondanks intensievere samenwerking met andere gemeenten. In voorkomende gevallen zal er noodgedwongen externe inzet moeten worden geregeld.
Kans	PM
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Beheersing begint bij de directie. Zij moet goed zicht hebben op toekomstige personele knelpunten en bestaande knelpunten oplossen. Dit kan bereikt worden door voortdurend in 'gesprek' te zijn met de medewerkers maar ook door ontwikkelingen in te schatten en daar op te anticiperen. Vroegtijdig signaleren voorkomt uitval van medewerkers en vroegtijdig anticiperen op ontwikkelingen voorkomt 'gaten' in de formatie. Daarmee kan een substantiële bijdrage worden geleverd aan een vermindering van de kwetsbaarheid.

Naam	5. Beperkt zicht op samenwerking en uitbesteding
Programma	Overig
Omschrijving	Meer taken zijn uitbesteed aan samenwerkingsverbanden of aan derden. Hoewel de competentieontwikkeling van de medewerkers daarbij moet aansluiten, ontbreekt het mogelijk aan capaciteit en kwaliteit om hier goed sturing aan te geven en te controleren op de gemaakte afspraken.
Risico (in €)	Bij het maken van afspraken in samenwerkingsverbanden en bij uitbesteding is nadrukkelijk aandacht voor een goede beschrijving van de te behalen resultaten en de borging van sturing en controle op de realisatie daarvan. Het risico wordt geschat op k€ 100.
Kans	25%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Kwartaalrapportage in de P&C-cyclus

Naam	6. Groenonderhoud
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Er zijn meer dan 18.000 bomen. Een groot aantal daarvan staan langs wegen, voetpaden en begraafplaatsen. Door de bezuiniging is er een achterstand ontstaan in het onderhoud van deze bomen waardoor er een veiligheidsrisico ontstaat. In 2016 is begonnen met het inlopen van de achterstanden. Door de essentaksterfziekte is er echter nog veel te doen en het risico nog niet beperkt.
Risico (in €)	k€ 75
Kans	20%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Situaties monitoren en beheerplannen herijken op bestaande risico's en budgetten.

Naam	7. Civiele kunstwerken
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Er zijn 59 bruggen. Daarnaast is er in onze gemeente 9.301 m ¹ beschoeiing, 275 m ¹ kademuren en 23 steigers. Er zijn te weinig middelen voor onderhoud. Het niet uitvoeren van onderhoud brengt risico's en gevolgschade met zich mee.
Risico (in €)	k€ 130
Kans	35%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Situaties monitoren, voldoende middelen beschikbaar stellen en schades herstellen.

Naam	9. Onderhoud wegen en bermen
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	<i>Wegen:</i> Werkzaamheden voor herstel van een te zwakke constructie en/of afvoer van een teer-houdend asfalt zijn geen klein of groot onderhoud en vallen daarom buiten het bestek wegen. Het herstel/afvoer brengt bij optreden extra kosten met zich mee.
Risico (in €)	Wegen k€ 900 (geschat)
Kans	10%
Jaar van signalering	2011
Beheersmaatregel	Elk jaar vindt er een evaluatie plaats van het wegen- en bermenonderhoud. Voldoende middelen beschikbaar stellen en gebreken herstellen.

Naam	10. Onkruidbestrijding
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Door veranderende wetgeving mogen er sinds maart 2016 geen chemische middelen meer worden gebruikt om onkruid te bestrijden. Hierdoor wordt het beeld op verharding groener en de kans op gladheid groter.
Risico (in €)	k€ 70
Kans	50%
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	Frequenter onderhoud uitvoeren.

Naam	11. Uitvoering wet BUIG
Programma	Sociaal Domein
Omschrijving	Voor de betaalde uitkeringen WWB, WIJ, IOAW, IOAZ en deels BBZ ontvangt de gemeente jaarlijks een budgetfinanciering van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In het kader van de overheidsbezuinigingen zal de budgetfinanciering niet gunstiger uitvallen ten opzichte van het jaar 2014. Gelet op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt is anderzijds de verwachting dat de uitgaven in het kader van de wet BUIG niet naar beneden kunnen worden bijgesteld.

Risico (in €)	k€ 303
Kans	50%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Ook in 2018 is de dienstverlening op het Werkplein Noord-Groningen zodanig afgestemd om de instroom in de uitkering zo laag mogelijk te houden door: hoogwaardige handhaving aan de poort, controle op voorliggende voorzieningen, jongeren zoveel mogelijk terugleiden naar school.

Naam	12. Participatie Noord Groningen (PNG)
Programma	Sociaal Domein
Omschrijving	In 2016 is de gemeenschappelijke regeling Participatie Noord Groningen vastgesteld. PNG stelt jaarlijks een begroting op waarin ook een paragraaf weerstandsvermogen is opgenomen met een beschrijving van de risico's. Conform de Gemeenschappelijke Regeling zijn de gemeenten voor eventuele tekorten bij PNG aansprakelijk. Derhalve dienen de gemeenten de risico's en de financiële vertaling daarvan op te nemen in het eigen weerstandsvermogen. De risico's zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Kwetsbaarheid personeelsformatie • Afhankelijkheid van grote klanten • loonkosten WSW (personeelsverloop) • groei doelgroepen • Bedrijfsvoering • renterisico rekening courant • herindeling Het Hogeland • Aardbevingsrisico
Risico (in €)	k€ 380 (begroting 2018 PNG)
Kans	23,1 % (o.b.v. verdeelsleutel deelnemende gemeenten)
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	PNG maakt onderdeel uit van de P&C-cyclus van de deelnemende gemeenten om tekorten tijdig te signaleren en sturing kan plaatsvinden.

Naam	13. Jeugdzorg
Programma	Sociaal Domein
Omschrijving	De decentralisatie van de jeugdzorgtaken naar gemeenten gaat gepaard met een korting van 15% op macroniveau. Deze verrekening gebeurt in de periode van drie jaar. Daarnaast is het budget voor 2015 voor elke gemeente bepaald o.b.v. het huidige zorggebruik. Vanaf 2016 wordt dit bepaald o.b.v. een zogeheten objectief verdeelmodel. Dit houdt in dat elke gemeente een budget per jongere krijgt. Op het gebied van Jeugdhulpverlening zijn de BMW-gemeenten een provinciale solidariteit aangegaan voor zowel de Zorg in Natura alsook de PGB-uitgaven. Deze solidariteit bestaat in elk geval nog in 2017. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2018 is nog onbekend of in 2018 de provinciale solidariteit wordt gecontinueerd. We handhaven vooralsnog de inschatting van de jaarrekening 2016.
Risico (in €)	k€ 533
Kans (25% 50% 75%)	25%
Jaar van signalering	2014, 2015 en 2016

Beheersmaatregel	Opstellen en uitvoeren Beleidsplan Jeugd, uitvoeren Regionaal Transitiearrangement, uitvoering geven aan de raadsbrede motie om samen met andere gemeenten het rijk op te roepen voor het instellen van een overgangsregeling.
------------------	--

Naam	14. Wmo-uitkeringen
Programma	Sociaal Domein
Omschrijving	Met ingang van 2015 is een korting toegepast op het Wmo-budget in de algemene uitkering voor de bestaande taken die gemeenten al hadden vóór de decentralisatie (Wmo-oud). Verder is van belang om te noemen dat de Centrale Raad van Beroep op 18 mei jl. uitspraak heeft gedaan in drie zaken omtrent huishoudelijke ondersteuning. Op dit moment wordt het nut en de noodzaak onderzocht om het beleid naar aanleiding van deze uitspraken te wijzigen. We kunnen op dit moment niet aangeven wat de financiële consequenties zijn.
Risiko (in €)	k€ 200
Kans	90%
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	We blijven de kostenontwikkelingen Wmo-oud monitoren en deze zien in samenhang met de budgetten voor de nieuwe Wmo-taken.

Naam	15. Programma Krimp & Leefbaarheid
Programma	Programmaoverstijgend
Omschrijving	We krijgen te maken met een significante vermindering van het aantal inwoners. Bovendien is sprake van vergrijzing en ontgroening. De krimp van de bevolking zal onder andere leiden tot een relatief hoge lastendruk op de bestaande bevolking om bestaande voorzieningen in stand te houden. We anticiperen op deze ontwikkelingen d.m.v. het in 2012 opgestelde Programma Krimp & Leefbaarheid (zie Beheersing).
Risiko	Het gevaar (bij niets doen) is dat onze gemeente niet voldoende is ingespeeld op de veranderende omstandigheden. Deze risico's zijn in 2010 in kaart gebracht middels de 'Situatieschets bevolkingskrimp De Marne'. Voor de volledigheid wordt hiernaar verwezen. Enkele risico's zoals genoemd in de Situatieschets zijn: <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Fysiek</u>: de krimp, vergrijzing en ontgroening vragen om minder en een ander aanbod van woningen, voorzieningen etc. Het gevaar is dat hier onvoldoende op wordt ingespeeld en de neergang onvoldoende begeleid wordt, waardoor er geen basisniveau aan voorzieningen aangeboden kan worden en waardoor de ruimtelijke omgeving in een negatieve spiraal terechtkomt; 2. <u>Sociaal</u>: bij verminderende inwonersaantallen neemt het draagvlak voor die zaken die de leefbaarheid bepalen (verenigingen, activiteiten, ontmoeting etc.) sterk af. Men is minder toegerust op de veranderende vraag die door een andere bevolkingssamenstelling ontstaat (bijvoorbeeld meer toegespitst op ouderen); 3. <u>Financieel</u>: De organisatie is onvoldoende ingespeeld op een verminderende inkomstenstroom (minder inwoners betekent minder inkomsten uit Gemeentefonds) dan wel op een toenemende kostendruk (o.a. meer kosten ouderen en Wmo etc.).

Kans	Onze gemeente loopt als perifeer gebied voorop als het gaat om krimp, ontgroening en vergrijzing. Op termijn gaan deze ontwikkelingen in 60% van de Nederlandse gemeenten spelen. In verband met het feit dat krimp hoog op de politieke agenda staat, bestaat er de kans om nu al in te spelen op deze ontwikkelingen begeleid door middelen die provincie en rijk bieden.
Jaar van signalering	2009
Beheersmaatregel	Onze gemeente heeft in de afgelopen jaren zich middels het Integraal Beleidskader Krimp en Leefbaarheid (kortweg krimpnota, vastgesteld febr. 2011) en het Woon-en Leefbaarheidsplan De Marne 2012-2021 (vastgesteld december 2011) beleidsmatig voorbereid op de verwachte demografische ontwikkelingen en de daarmee samenhangende gevolgen. De maatregelen uit het Woon-en leefbaarheidsplan De Marne 2012-2021 en de uitwerking daarvan zijn in september 2012 door het college vastgelegd in het Programma Krimp en Leefbaarheid 2012-2021. Daarmee wordt de uitvoering geborgd, toegezien of er binnen de beleidskaders wordt gehandeld, reële ontwikkelingen gesignaleerd en ontbrekende financiering gegeneerd. In 2013 is d.m.v. het vrijkomen van de beschikking van de provincie voor een bijdrage uit de Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden en het ISV een deel van de financiering van de plannen mogelijk gemaakt.

Naam	16. Grondexploitaties
Programma	Paragraaf Grondexploitaties
Omschrijving	Dankzij de afwaarderingen van grondexploitaties in 2011 en 2016, het verder verkleinen van de voorraad bouwkavels en de doorgevoerde dalingen van kavelprijzen is het risico de laatste jaren erg afgenomen.
Risico (in €)	
Kans (25% 50% 75%)	
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	In de Grondnota (medio 2017) is ook nader ingegaan op de risicoanalyse. Voor een aantal parameters (verkoopsnelheid, rente en grondprijs) is het effect op de eindwaarde berekend indien zich hierin veranderingen voordoen. Het is de verwachting dat de komende jaren het risicoprofiel zich rond het bedrag van € 100.000 zal stabiliseren.

Naam	17. PROLoog
Programma	Leefomgeving
Omschrijving	Om de risico's goed te kunnen beheersen heeft de gemeente eind 2013 de programma- en projectrisico's geïnventariseerd. De resultaten hiervan zijn gerapporteerd in de Inventarisatie programma- en projectrisico's Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog (PROLoog) van 20 december 2013. In het rapport heeft Deloitte aanbevelingen gedaan voor de professionalisering van de risicobeheersing. Alle aanbevelingen hieruit zijn inmiddels geïmplementeerd. De toetsing van de beheersmaatregelen maakt ook onderdeel uit van het Verslag van bevindingen van de accountant. Deze heeft ten behoeve van de jaarrekening 2015 geconstateerd dat PROLoog goed is ingeregeld en dat het college het projectcontrol heeft geïmplementeerd.

Naam	17. PROLoog
	Desalniettemin blijft er een 'restrisico' over.
Risico (in €)	k€ 1.400 (verwachte uitgaven in 2018)
Kans	5%
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	<p>Ondanks de preventieve maatregelen die zijn beschreven in het eerder genoemde rapport, blijft er een risico bestaan dat zich afwijkingen van de subsidiebeschikking voordoen. Dan is het voor de gemeente van groot belang om dat tijdig te signaleren, zodat de financiële gevolgen beheersbaar blijven. Daarom heeft de gemeente een aanvullende maatregel genomen, bovenop de aanbevelingen van Deloitte.</p> <p>Om afwijkingen van de subsidiebeschikking tijdig te signaleren, laat de gemeente alle gesubsidieerde projecten eenmaal per jaar controleren door een accountant. Normaal gesproken vindt zo'n accountantscontrole maar een keer plaats, namelijk na afronding van het project.</p> <p>Door de implementatie van deze maatregel wordt dus eens per jaar vastgesteld of er afwijkingen van de subsidiebeschikking zijn geweest. Dit heeft de volgende voordelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het bedrag waarover de gemeente risico loopt wordt beperkt tot de uitgaven in het jaar voorafgaande aan de controle in plaats van de uitgaven gedurende het gehele project; • De gemeente kan nog maatregelen treffen om de afwijking te herstellen of om toestemming te vragen voor de afwijking, omdat het project nog niet volledig is afgerond.